ἤδη ἀνέστη ὁ Κύριος, καθὼς δηλοῦται ἐκ τῶν θείων Εὐαγγελιστῶν. Ὁ μὲν γὰρ Ματθαῖος, λέγωντας, ὅτι ὀψὲ Σαββάτων ἦλθον αἱ γυναῖκες νὰ θεωρήσουν τὸν τάφον, ἐφανέρωσεν, ὅτι ἐπέρασε μὲν τὸ Σάββατον, καὶ πολὺ μέρος τῆς μετὰ τὸ Σάββατον νυκτός. Ὁ δὲ Λουκᾶς, λέγωντας πάλιν, ὅτι ἦλθον ὄρθρου βαθέος, ἐφανέρωσεν ὅτι πολὺ μέρος τῆς νυκτὸς ἔμεινεν, ἕως οὗ νὰ ξημερώσῃ ἡ Κυριακή. Ὥςε καὶ ἐκ τῶν δύω συνάγεται, ὅτι κατὰ τὸ μεσονύκτιον ἀνέστη ὁ Κύριος, παρελθούσης τῆς ς'. ὥρας, καὶ ἀρχομένης τῆς ζ' (1).

Συμφωνία.

«Περὶ τοῦ καιροῦ τῆς ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου πλατύτερον διαλαμβάνει καὶ ὁ ἁ. Κανὼν τοῦ ἁγίου Διονυσίου, ἀφ' οὗ ἠρανίσατο »ταῦτα καὶ ἡ παροῦσα Σύνοδος, ὅςτις καὶ προσθέτει, ὅτι ἐκείνους μὲν, ὁποῦ πρὸ τοῦ μεσονυκτίου λύσουν τὴν νηστείαν, κατηγο»ροῦμεν, ὡς μικροψύχους, καὶ ἀκρατεῖς. Ἐκείνους δὲ ὁποῦ καρτεροῦν ἕως τὴν αὐγὴν, ἐπαινοῦμεν, ὡς μεγαλοψύχους καὶ ἐγκρα»τεῖς. Ἀλλὰ καὶ αἱ Ἀποστολικαὶ Διαταγ. βιβλ. έ. κεφ. ιθ'. λέγουσι, νὰ ἀπονηστίζωνται οἱ Χριστιανοὶ, ἐπιφωσκούσης μιᾶς Σαβ»βάτων, ἤτοι πρὸς τὸ ξημέρωμα τῆς Κυριακῆς· ὅρα καὶ τὴν ἑρμηνείαν, καὶ ὑποσημείωσιν τοῦ κθ'. τῆς παρούσης ς'. καὶ τοῦ ξθ'. »Ἀποστολικοῦ».

Κανὼν ή'.

Ταῖς κυριακαῖς μὴ γόνυ κλίνειν ἐκ τῶν Θεοφόρων ἡμῶν Πατέρων κανονικῶς παρελάβομεν, τὴν τοῦ Χριστοῦ τιμῶντες ἀνάστασιν, ὡς ἂν οὖν μὴ ἀγνοῶμεν τὸ σαφὲς τῆς τούτου παρατηρήσεως, δῆλον τοῖς πιστοῖς καθιστῶμεν, ὥστε μετὰ τὴν ἐν τῷ σαββάτῳ ἑσπερινὴν τῶν ἱερωμένων πρὸς τὸ θυσιαστήριον εἴσοδον, κατὰ τὸ κρατοῦν ἔθος μηδένα γόνυ κλίνειν μέχρι τῆς ἐφεξῆς κατὰ τὴν κυριακὴν ἑσπέρας. Καθ' ἣν μετὰ τὴν ἐν τῷ λυχνικῷ εἴσοδον αὖθις τὰ γόνατα κάμπτοντες, οὕτω τὰς εὐχὰς τῷ Κυρίῳ προσάγομεν. Τῆς γὰρ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν ἐγέρσεως πρόδρομον τὴν μετὰ τὸ σάββατον νύκτα παραλαμβάνοντες, τῶν ὕμνων ἐντεῦθεν πνευματικῶς ἀπαρχόμεθα, εἰς φῶς ἐκ σκότους τὴν ἑορτὴν καταλήγοντες, ὡς ἐν ὁλοκλήρῳ ἐντεῦθεν νυκτὶ, καὶ ἡμέρᾳ πανηγυρίζειν ἡμᾶς τὴν ἀνάστασιν.

Ἑρμηνεία.

Ἐπειδὴ καὶ παρελάβομεν (διορίζει ὁ παρὼν Κανὼν) νὰ μὴ κλίνωμεν γόνυ εἰς τὰς Κυριακὰς, ἀπὸ τοὺς Θεοφόρους Πατέρας τῆς ἁ. Συνόδου, δηλ. τὸν θεῖον Πέτρον, καὶ τὸν Μέγαν Βασίλειον, διὰ τὴν Ἀνάστασιν τοῦ Κυρίου, δηλοποιοῦμεν εἰς τοὺς πιστοὺς, ὅτι, νὰ παύωσι μὲν τὴν γονυκλισίαν ὕστερα ἀπὸ τὴν εἴσοδον, ὁποῦ κάμνουσιν οἱ ἱερεῖς εἰς τὸ ἅγιον βῆμα, κατὰ τὸν ἑσπερινὸν τοῦ Σαββάτου, νὰ ἀρχίζουσι δὲ πάλιν ταύτην ὕστερα ἀπὸ τὴν εἴσοδον τῶν ἱερέων εἰς τὸ ἅγιον βῆμα, τὴν γινομένην κατὰ τὸν ἑσπερινὸν τῆς Κυριακῆς, ταὐτὸν εἰπεῖν, ἀπὸ τὴν μίαν ἑσπέραν, ἕως εἰς τὴν ἄλλην ἑσπέραν· πρόδρομον γὰρ καὶ προοίμιον λαμβάνοντες τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου, τὴν μετὰ τὸ Σάββατον νύκτα, ἀπὸ τότε ἀρχίζομεν τοὺς ἀναστασίμους ὕμνους, καὶ ἀπὸ τὸ σκότος τῆς μετὰ τὸ Σάββατον νυκτὸς (ἥτις λογίζεται τῆς Κυριακῆς) ἀρχίζομεν τὴν ἑορτήν. Ἕως δὲ κρατεῖ τὸ φῶς τῆς ἡμέρας τῆς Κυριακῆς, τελειώνομεν αὐτήν. Ἵνα μὲ τὸν τρόπον τοῦτον, εἰς μίαν ὁλόκληρον νύκτα, καὶ ἡμέραν πανηγυρίζωμεν τὴν ἀνάστασιν. Ὅρα καὶ τὸν κ'. τῆς ά. (2).

Κανὼν ηΑ'.

Τὰς τὰ ἀμβλωθρίδια διδούσας φάρμακα, καὶ τὰς δεχομένας τὰ ἐμβρυόκτονα δηλητήρια τῷ τοῦ φονέως ἐπιτιμίῳ καθυποβάλλονται.

τὸ μεσονύκτιον, ὁ μὲν Βαλσαμὼν λέγει, ὅτι τῷ τότε καιρῷ κατὰ ἄλλον τρόπον ἐσυνειθίζετο νὰ γίνεται ἀπὸ τοὺς παλαιοὺς χριστιανοὺς, ὅστις τρόπος ἐν τοῖς νῦν καιροῖς εἶναι τελείως ἄχρηστος· ἄλλοι δὲ τὸ ἀπονηστίζεσθαι, ἤτοι τὴν παῦσιν τῆς νηστείας, λέγουσιν. Ὅτι εἶναι ἡ βρῶσις τυροῦ, ὠοῦ, καὶ ἁπλῶς πασχαλινῶν. Συνάγοντες τοῦτο ἀπὸ τὸ ιθ'. κεφ. τοῦ έ. βιβλίου τῶν Ἀποστολικῶν διαταγῶν. Πλὴν εἴτε τοῦτο, εἴτε ἐκεῖνο, οἱ χριστιανοὶ μετὰ τὸ μεσονύκτιον πρέπει πρῶτον νὰ ἀκούουσιν ὅλον τὸν ὄρθρον τῆς ἀναστάσεως, νὰ προσμένουσιν ἕως οὗ νὰ τελειώσῃ ἡ Θεία λειτουργία, καὶ μετὰ ταῦτα νὰ παύουσι τὴν νηστείαν, καὶ νὰ ἐσθίουσι πασχαλινὸν ἐν εὐφροσύνῃ καὶ χαρᾷ. Λέγουσι γὰρ αἱ Ἀποστολικαὶ διαταγαὶ (αὐτόθι)· «Διὰ τοῦτο καὶ ἡμεῖς, ἀναστάντος τοῦ »Κυρίου, προσενέγκατε τὴν θυσίαν ὑμῶν, περὶ ἧς ὑμῖν διετάξατο δι' »ἡμῶν λέγων, τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν, καὶ λοιπὸν ἀπονη»στεύετε εὐφραινόμενοι». Βλέπεις ὅτι λέγουσι πρῶτον νὰ γίνεται ἡ λειτουργία, καὶ ὕστερα νὰ πασχάζωμεν; ὅθεν ἀξιοκατάκριτοι εἶναι, καὶ πολλὰ κοιλιόδουλοι καὶ λαίμαργοι, ἐκεῖνοι ὁποῦ βαστῶντες εἰς τοὺς κόλπους των αὐγὰ, ἢ τυρὶ, εὐθὺς ὁποῦ ἀκούσουν τὸ, Χριστὸς ἀνέστη, τὰ χάπτουσιν εἰς τὸ στόμα. Καὶ ἂς διορθώσουν τὸ ἄτοπον αὐτὸ ἀπὸ τώρα καὶ ὕστερα· ἀλλὰ καὶ οἱ γονεῖς δὲν πρέπει νὰ ἀφίνουσι τὰ τέκνα των νὰ κάμνουν παρόμοιον ἄτακτον πρᾶγμα.

(1) Διὰ τοῦτο γὰρ καὶ ἐν Κυριακῇ ἡμέρᾳ λέγομεν ὅτι ἀνέστη ὁ Κύριος, ἐπειδὴ κατὰ τὸν Βλάσταριν (στοιχ. ἡ. κεφ. γ'.) καὶ τὸν Ἱεροσολύμων Χρύσανθον (ἐν τῇ Γεωγραφίᾳ) ἡ ἡμέρα ἀρχινᾷ κοντὰ εἰς τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς, ἀπὸ τῆς ζ'. ὥρας τῆς νυκτὸς, καὶ τελειόνει ἕως τῆς ς'. ὥρας τῆς ἀκολούθου νυκτὸς, καὶ ὅ,τι πρᾶγμα γένῃ ἀναμεταξὺ εἰς τὰς εἰκοσιτέσσαρας ὥρας τοῦ ἡμερονυκτίου τούτου, φαίνεται καὶ λέγεται ὅτι ἐν ἡμέρᾳ (ἴσως μιᾷ) ἐγένετο. Σημειοῦμεν δὲ ἐνταῦθα ὅτι ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς ἀναστάσεως, δύω φοραῖς ἐγίνετο ὁ ἀσπασμός. Μίαν μὲν τὸ πρωΐ, ἐν τῷ βασιλικῷ παλατίῳ, καὶ ἰδίως ἐν ἐκκλησίαις, ψαλλομένου «τοῦ ἀναστάσεως ἡμέρα» ἐν τῷ τέλει τοῦ ὄρθρου. Καὶ ἄλλην, κατὰ τὸ ἑσπέρας, ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ τῆς ἁγίας Σοφίας, ὅτε ὁ ἀσπασμὸς ἐγίνετο μετὰ τοῦ Βασιλέως καὶ πάντων τῶν ἀρχόντων, καθὼς ἱστορεῖ ὁ Κουροπαλάτης, λέγων, «Καθίζει ἐπὶ τοῦ Θρόνου ὁ Βασιλεὺς, τοῦ μεγάλου »Δομεστίχου τὴν σπάθην φέροντος,» καὶ οἱ ἄρχοντες πάντες εἰσερχόμενοι ἕκαστος μέχρι καὶ τοῦ ἐσχάτου, ἀσπάζονται πρῶτον τὸν δεξιὸν πόδα (διὰ τὸ αὐτοκρατορικὸν τῆς βασιλείας), εἶτα τὴν δεξιὰν χεῖρα (διατί εἶναι χριστὸς Κυρίου ὁ Βασιλεὺς καὶ τῆς ἐκκλησίας θερέωσρ, ὡς ἑρμηνεύει ὁ Θεσσαλονίκης Συμεὼν) καὶ μετ' αὐτὴν, τὴν δεξιὰν αὐτοῦ παρειὰν (διατί «βασιλεὺς καὶ στρατιώτης, πλούσιος καὶ πένης, ἐν τῷ Χριστῷ, ἴσοι εἶναι».). Διὰ τοῦτο τὸν δεύτερον αὐτὸν ἀσπασμὸν πολλοὶ ἀμαθῶς ὀνομάζουσι δευτέραν ἀνάστασιν. Περὶ δὲ τῶν κοκκίνων ὠῶν τῶν ἐν τῇ ἀναστάσει ἐσθιομένων, πολλοὶ πολλὰ λέγουσιν αὐθέσποτα· ὁ δὲ Γάζης Παΐσιος σοφὸς ἀνὴρ, λύων ζητήματά τινα πρὸς τὸν βασιλέα Ῥωσσίας λέγει, ὅτι, ὅταν οἱ Ἑβραῖοι εἶπον «τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐφ' ἡμᾶς καὶ «ἐπὶ τὰ τέκνα ἡμῶν,» εὐθὺς ἐκοκκίνησαν ὅλα τὰ πράγματα ὁποῦ εἶχον εἰς τὰς οἰκίας των, ἀκολούθως δὲ καὶ τὰ αὐγά. Ὅθεν εἰς ἐνθύμησιν τοῦ θαύματος, κοκκινίζομεν καὶ ἡμεῖς τὰ αὐγὰ ἐν τῇ ἀναστάσει. Καὶ τοῦτο τὸ θαῦμα, λέγει, ὅτι τὸ ἔχομεν ἐκ παλαιᾶς παραδόσεως.

(2) Πότε δε, καὶ ἀπὸ τίνας ἀσηκώθη ἀπὸ τὴν καθ' ἡμᾶς ἀνατολικὴν ἐκκλησίαν, ἡ Εὐαγγελικὴ αὕτη, Ἀποστολικὴ, καὶ Πατρικὴ συνήθεια τῆς γονυκλισίας; μετὰ ἀκριβείας νὰ εἰποῦμεν οὐκ οἴδαμεν. Συμπεραίνομεν ὅμως στοχαστικῶς, ὅτι νὰ ἀσηκώθη αὕτη μετὰ τὸ σχίσμα, τινῶν ἴσως ἡμετέρων, μὲ ὑπερβολὴν ζηλωτῶν, ἀντιφερομένων εἰς τὰ ἔθιμα τῆς Δυτικῆς ἐκκλησίας, ἀκολούθως δὲ καὶ εἰς τὸ κανονικὸν τοῦτο ἔθος. Καὶ ὅτι τοῦτο τὸ συμπέρασμα ἡμῶν ἐστιν ὀλιθὲς, ὅρα τὸν ἡμέτερον Μελέτιον τὸν Πηγᾶν, ἐν τῷ τέλει τοῦ γ'. βιβλίου περὶ χριστιανισμοῦ, ὅπου ἀναφέρει περὶ τῶν γονυκλισιῶν (σελ. σμ'. τῆς ἐν Βουκουρεστίῳ ἐκδόσεως.). Διότι καὶ ἡ παρὰ τοῖς Δυτικοῖς Παπολήθρα λεγομένη, ἤτοι ὁ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς στέφανος τῶν κληρικῶν, ἔθος κανονικὸν ὄν, ἀσηκώθη ἀπὸ τοὺς ἡμετέρους. Καὶ ὅρα τὸν κά. τῆς παρούσης συνόδου. Καὶ ὁ παρὰ